

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Tarih Bölümü Öğrenci Akademik Yazı Anketi

1 yanıt

[Analiz bilgilerini yayınla](#)

Akademik yazı başlığınızı belirtiniz (İsim ve soy isim belirtmeyiniz)

1 yanıt

1221 Pervan Savaşı

Akademik yazınızın özetini yazınız.

1 yanıt

Asya Hunları, Han Hanedanlığı, Göktürkler, Uygurlar ve Selçuklular gibi Asya tarihinin önemli güçlerinin ardı sıra dağılmasından sonra, 13.yüzyılın başlarında Orta Asya'da kurulan ve kurulduktan çeyrek asır sonra gibi, kısa bir sürede devasa sınırlara ulaşan Moğol İmparatorluğu, tarihin görmüş olduğu en büyük devletlerden birisidir. Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu Cengiz Han; Moğolistan ve Çin'in önemli bir kısmını kontrol altına aldıktan sonra, İran'a 1219'da büyük bir askeri hareket düzenledi. Askeri hareketi 1224'te başarıyla tamamladıktan sonra Moğolistan'a döndü. Makalemize konu olan Afganistan'ın Pervan şehri, Celaleddin'in 1221'de Moğollar'a karşı zafer kazandığı bir yerdir. Bu savaştan sonra Cengiz Han önderliğinde İndus'ta bir savaş daha yapıldı ve bu savaştan Moğollar galip çıktı. Böylece Harezmsahlar'ın yeniden toparlanma ümidi azaldı. Bu çalışmada Moğollar'ın nadir olarak yenilgi yüzü gördüğü savaşlardan birisi olan Pervan yenilgisinde coğrafyanın önemi ve Harezmsah zaferinin tesadüfi olup olmadığı üzerinde durulmuştur.

Giriş bölümünü kaynakça göstererek yazınız.

1 yanıt

Pervan, Afganistan'ın 34 eyaletinden biri olup, tarihi şehrin bulunduğu yerin adı Afganistan emiri Habibullah Han [1901-1919] tarafından 'Dağın Kandili' anlamında Cebel Sirac [Arapça aslı: Cebelû's-Sirac] olarak değiştirilmiştir. 20.yüzyılın başlarında mâmur halde olan bu şehir, günümüzde Cebel Sirac'ın içinde harabe halde bir yerdir. Pervan eyaletinin Cebel Sirac'tan başka diğer şehirleri şunlardır: Çarikar, Saleng, Sorh-i Parsa, Seyyid Hel, Şeyh Ali, Şinvari, Gurbend ve Kuh Safi. Tarihi Pervan şehri; Hindukuş Dağları'nın güneyinde, Begram Ovası'nın kuzeybatısında ve başkent Kabil'in yaklaşık olarak 75km kuzeyinde bulunur. Pervan, adıyla anılan bir geçide ve bir de nehre sahiptir. Pervan eyaleti ve Afganistan'ın bir diğer eyaleti olan Kapisa'nın sınırları, kuzeydoğu-güneybatı eksenli olmak üzere Begram Ovası'nın içerisinden geçer. Dolayısıyla Kapisa ve Pervan eyaletleri komşudur. Kuzeydoğu-güneybatı yönlü akan Pencşir Nehri, kuzeybatı-güneydoğu yönlü akan Saleng Nehri ile Pervan Nehri ve güneydoğu-kuzeybatı yönlü akan Gorband Nehri, Begram Ovası'nda birleşmektedirler. Birleşen nehir, 80km güneydoğudaki Kabil Nehri'ne karıştıktan sonra doğuya doğru yaklaşık olarak 300km ilerleyerek İndus Nehri'ne ulaşmaktadır. Dolayısıyla Begram Ovası, nehirlerle beslenen verimli bir ovadır. Bu ova isminden, İslâm fetihleri öncesi Çin ve Roma kaynaklarında Büyük İskender'in burada kurmuş olduğu Kapisa [Opian] şehri ile, İslâm fetihlerinden sonraki kaynaklarda ise Pervan şehri ile bahsettirmiştir. İslâm fetihlerinden önce bu bölge Çince kaynakların verdiği bilgilere göre Budizm açısından önemli bir yerd ve Budist keşişler burada yoğun bir şekilde faaliyet göstermekteydiler. İslâm fetihlerinden sonra bölgede Budist etkisinin azaldığı ve İslâmiyet'in yayıldığı bilinmektedir (Carpini, 1996, s. 75, 76; Cunningham, 1874, s. 18, 28; Cüveyni, 1385h.ş., I, s. 21-22, 22, 98; II, s. 1, 2, 103, 104, 135-143, 137; III, s. 417; Cüzcani, 1363h.ş., I, s. 316; II, s. 104; Dames, 1977, IV, s. 575; Diyanet, 1390h.ş., XIX, s. 391, 393, 394, 395; Diyanet ve Mirensari, 1396h.ş.; D'Ohsson, 2008, s. 125, 128, 265-269; Ersan, 2006, s. 84; Favereau, 2021, s. 38, 39).

Gelişme bölümünü kaynakça göstererek yazınız.

1 yanıt

Tarihî Pervan, Hindukuş'un güneyinde, Begram Ovası'nın kuzeybatısında ve Kabil'in yaklaşık 75 kilometre kuzeyinde yer alır. Pencşir, Saleng, Pervan ve Gorbant nehirlerinin birleştiği Begram Ovası verimli bir tarım havzasıdır; birleşen sular Kabil Nehri üzerinden İndus'a ulaşır. Yirminci yüzyıl başında mâmur olan yerleşim, Emir Habibullah Han döneminde "Dağın Kandili" anlamında Cebel Sirac adını almış, günümüzde harabe hâlinindedir. Bölge hâlâ badem, kayısı, elma, kiraz ve üzüm ihracıyla "Afganistan'ın bahçesi" diye anılır.

Antik çağdan itibaren Kapisene / Kapisa (Opian) ile anılan yer, Ptolemaios'ta büyük olasılıkla Baborana (Βαβοράνα) olarak geçer. Zhang Qian'ın MÖ II. yüzyıl gözlemleri, WeiShu ve TongDian'daki Toharistan kayıtları ve özellikle Xuanzang'ın VII. yüzyıl Da Tang Xiyu Ji'si, Kapisa'nın tahıl, meyve, at ve lale yetiştirilen, dört bir yanı dağlarla çevrili bir ülke olduğunu gösterir. İslâmî coğrafya geleneğinde Yakubî, İbn Rüste, İstahrî, Hudûdü'l-âlem, İbn Havkal, Makdisî, Gerdizî ve Yakut el-Hamevî şehri Bervan / Fervan / Pervan biçimlerinde anar. Makdisî'nin X. yüzyıl tasviri dikkat çekicidir: Pervan küçük, gösterişsiz fakat saldırgan ve binlerce kişilik askere sahip bir yerdir; sultanın oturduğu "Şehristan"da malların saklandığı bir kuyu bulunur. Bu süreklilik, 1221'de Celaledin'in lojistik olarak ayakta kalabileceği bir hinterlandı işaret eder (Frye, 1983, II, s. 817; Gerdizi, 1363h.ş., s. 369; Gökalp, 1973, s. 13; Grousset, 1970, s. 224; Gu, 2004, II, s. 1277; Hamevi, 1995, IV, s. 257, 395; Hemedani, 1373h.ş., I, s. 148, 511, 522-528, 524; Herodotus, 1859, s. 211, 214, 218, 306, 434, 435).

Moğol adı Çin yıllıklarında Mengwu / Mengwa olarak görünür; köken tartışmalarında Hun–Donghu, yalnız Donghu veya Şiwei çizgileri öne çıkar. 1206 kurultayından sonra ordu onluk sistemle (arban, jagun, minghan, tümen) yeniden düzenlenmiş; hassa (keşik dâhil), tanma ve çerik birlikleri ayrılmıştır. Askerlik ücretli meslek değildir; gelir savaş ganimeti ve gerektiğinde kubçur'dur. Her asker kendi teçhizatını sağlar: deri veya metal zırh, küçük yuvarlak kalkan, bileşik yay (yaklaşık 30 kg çekiş, 182–274 m menzil), kılıç ve mızrak. Moğol atı 125–135 cm boyunda, dayanıklı fakat sıcağa hassastır; asker yanında birkaç yedek at bulundurur. Taktik dağarcık çember, hilal, sahte ricat, ok yağmuru ve vur-kaçtır; istihbarat casus, izci ve tüccar ağıyla beslenir (Hien ve Yun, 1869; Howorth, 1876, I, s. 27; Hududû'l-'Alem, 1423h., s. 125; Hung, 2012, s. 71, 83, 139, 140, 144, 146; İbn Havkal, 1938, II, s. 428, 446, 449, 457; İbn Rüste, 1892, s. 288, 289; İbnû'l-Esir, 2003, IX, s. 490; İstahrî, 1927, s. 277, 280, 286).

1206 için Gizli Tarih 105.000, 1227 için Camiü't-Tevarih 129.000 asker verir. Cüzcanî'nin 800.000'lik İran seferi sayısı coğrafi ve lojistik olarak gerçekçi bulunmaz; Barthold ve Köprülü 150–200.000 bandını, Kafesoğlu en az 130.000'i kabul eder. Moğol başarısı sayıdan çok disiplin, hareketlilik ve örgütlenmeden gelir (Kafesoğlu, 1984, s. 137, 201, 238, 248, 272, 289; Kafesoğlu, 1998, s. 213-227; Kalkır ve Başkan, 2019, s. 596; Köprülü, 1987, V, s. 265, 266, 267, 268, 270, 274, 280, 281; Lamb, 1936, s. 43; Lane, 2006, s. 96, 97, 99, 101, 102, 104, 107;9).

Harezm, Aral'ın güneyi, Hazar'ın doğusu ve Ceyhun'un iki yakasını kapsar. Unvan "Harezm'e hükmeden" demektir. Anuş Tegin soyundan gelen dördüncü hanedan, Selçuklu valiliğinden Tekiş döneminde (1172–1200) tam bağımsızlığa ulaşmış; Alaaddin Muhammed (1200–1220) Gurluları, Karahıtayları ve Batı Karahanlıları denetimine almıştır. 1218 Otrar Olayı – İnalıcık'ın Moğol elçiliğindeki tüccar kafilesini öldürtmesi – Cengiz'in 1219 seferinin gerekçesi olmuştur. Muhammed Aralık 1220'de Abeskun'da ölmüş, İran ve Harezm büyük ölçüde Moğol eline geçmiştir (Makdisi, 1904, s. 360; Martin, 1943, s. 50, 51, 54, 71, 72; May, 2007, s. 30, 31, 32-36, 36-38, 52, 53, 57, 65, 105; May, 2012, s. 130, 131; May, 2017, II, s. 61; May, 2018, s. 102, 103, 104; Mengguma, 2009, XV, s. 553).

Harezmşah askerî teşkilatı Selçuklu modeline dayanır: hassa (köle ve esirlerden; Alaaddin'in "havas-ı gulaman"ı 10.000 süvari), eyalet kuvvetleri, vasal birlikleri ve gönüllüler. Kanat düzeni Celaledin döneminde sağ-sol-merkez üçlüsüne dönüşmüştür; merkez süvari ağırlıklıdır, sultan önde savaşır. Kanglı-Kıpçak unsuru Terken Hatun sayesinde artmış; Uran, Karluk, Uğrak ve Halaçlar da orduya katılmıştır. Bu heterojen yapı hem güç hem ihanet riski üretmiştir. Silah donanımı ok, yay, kalkan, kılıç, kargı ve kuşatma aletleridir; filler ara sıra kullanılır. Tekiş'in halifeye yazdığı mektupta 170.000, eklerle 200.000 civarı; Muhammed döneminde 400.000 rakamı geçer. Morgan, 1219'da Harezmşah ordusunun Moğol ordusundan kalabalık olduğunu düşünür (Mongol language, 1998, VIII, s. 255; Morgan, 2007, s. 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81; Nesevi, 1324h.ş., s. 20, 23-27, 75-79; Özaydın, 1997, XVI, s. 217, 218; Peers, 2017, s. 33, 37, 38, 39, 40, 42, 47, 48, 52, 56, 63, 64, 65, 69, 70, 76; Pizişk, 1398h.ş.; Pliny, 1961, VI, s. 372-375, 409).

Muhammed ölümünden önce oğullarına Celaledin'e itaat etmelerini vasiyet etmiş; Kanglı beylerinin suikast hazırlığı üzerine Celaledin Harezm'i terk etmiştir. Batıda güvensiz Gıyaseddin ve Abbasiler, doğuda genişleyen Moğol çemberi, güneyde henüz ağır işgal görmemiş eyaletler duruyordu. Celaledin 1215'te Gazne'yi bir süre yönetmiş, bölgeyi ve ikmal imkânlarını tanımıştı. Nesa'da küçük bir Moğol birliğini yenerek güneye, ardından Gazne'ye yönelmesi hem lojistik hem siyasal bakımdan rasyoneldi. Kardeşlerinin yolda Moğollarca öldürülmesi ve Terken Hatun'un esir düşmesi, hanedan içi muhalefeti fiilen kırmıştır (Polo, 1931, s. 88, 360; Ptolemy, 1932, s. 142, 147; Qian, 2004, II, s. 1473; Rapoport, 1991; Ravendi, 1384h.ş., s. 385).

Nesevî, Cüveynî, Cüzcanî ve Reşîdüddin anlatıları ana hatlarda örtüşür. Celaledin 618/1221 ilkbaharında Gazne'ye geldi; Emin Melik, İğrak (Seyfüddin), Gurlu emirler ve çeşitli boylar katıldı. Nesevî toplamı 30.000 süvari, Cüveynî Emin Melik'in 50.000'i ve İğrak'ın 40.000'iyle yaklaşık 90.000 civarı verir. Cengiz, Valiyan (Velec) Kalesi kuşatmasındaki başarısızlık ve Kandahar haberleri üzerine Şigi Kutuku komutasında 30.000 kişilik (üç tümen) bir orduyu Pervan-Gazne istikametine gönderdi (Rıza, 1373h.ş., VI, s. 551-552; Rubruck, 1990, s. 85; Shou, 2004, IV, s. 1933; Strabo, 1917, XI, s. 278, 279).

Celaledin ağırlıklarını Pervan'da bırakıp Valiyan'daki Moğol birliğine saldırdı; yaklaşık bin düşman öldürüldü. Moğollar nehri (Pencşir, Saleng veya Pervan) geçip köprüyü yıktı; geceye kadar oklaşma oldu. Bir hafta kadar sonra asıl meydan savaşı Pervan önünde, şehirden yaklaşık bir fersah (6 km) ileride, kuşluk vaktinde başladı. Harezmşah düzeni: sağda Emin Melik (Han Melik), solda İğrak, merkezde Celaledin. Sultan askerlere at yularından tutarak piyade durmalarını emretti. İlk gün Moğol süvarisi sağ kanadı sarsdı; merkez ve sol yardım etti. Gece Moğollar yedek atlara kukla süvari bindirerek sayılarını şişirdi; Harezmşah saflarında telaş doğduysa da Celaledin dağlara çekilme teklifini reddetti. İkinci gün Moğollar İğrak kanadına yüklendi, okla durdurulunca merkeze döndü. Köş vuruldu; Harezmşah ordusu süvariye geçerek toplu taarruza kalktı. Reşîdüddin'e göre halka / hilal kuruldu, ovadaki çukur ve dereler Moğol atlılarını düşürdü, Harezmşah atları daha güçlüydü. Şigi Kutuku ve yanındaki noyanlar az sayıda askerle Cengiz'in yanına kaçtı. Zaferin hemen ardından ganimet paylaşımında Emin Melik, bir at yüzünden İğrak'ı kırbaçladı. Celaledin Kanglılara güvenmediği için cezalandırmadı; İğrak geceleyin Kirman-Saykıran dağlarına çekildi. Ordu birden zayıfladı. Cengiz Talikan'daki işini bitirmiş, yazın hayvanlarını semirtmişti; Şigi Kutuku'yu teselli ederken savaş yerini yanlış seçmekle suçladı (ova manevraya elverişsizdi, sırt bir yükseltiye dayanmamıştı). Celaledin İndus ötesine geçmeyi tasarladı. Cengiz Bamyân istikametinden Gazne'ye inince sultan yaklaşık on beş gün önce ayrılmıştı; Moğol takibi onu nehir kıyısında yakaladı (Sukumar, 1941, s. 6; Sverdrup, 2016, s. 37, 38, 39, 40; Şenol, 2017, s. 38; Taneri, 1993 s. 11, 28, 45, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 157, 158, 160, 161, 167).

İndus'ta düzen yine üçlüydü. Cengiz önce sağ kanattaki Emin Melik'i çökertti; Emin Melik Peşaver'e kaçarken öldürüldü. Sol kanat da dağıldı. Celeleddin merkezde yaklaşık 700 kişiyle sabahtan öğlene kadar direndi. Cengiz'in diri yakalama emri nedeniyle oklanmadı. Dayısının oğlu Ecaş Melik'in yardımıyla at değiştirip İndus'a atladı; karşı kıyıya çıktığında Cengiz oğullarına "Her baba böyle bir evlada sahip olmalı" dedi. Reşidüddin'e göre Bela ve Durbay Noyan takibe çıktı (Taneri, 1997, XVI, s. 228, 229; The Secret History of the Mongols, 2015, s. 17, 35, 125, 125-127; Tissot, 2006; Togan, 1987, V, s. 241, 250; Xiu, 2004, VIII, s. 4726; Xu, 2004, VI, s. 4610; Xuan Zang, 2009, XXV, s. 375).

Pervan'dan sonra Herat, Merv ve Gazne'de ayaklanmalar çıktı; Moğol misillemesi sert oldu. Gazne yağma ve katliamdan kurtulamadı. Celeleddin Hindistan'dan döndükten sonra Damgan ve İsfahan'da kısmi başarılar elde ettiyse de Doğu Anadolu'da Eyyubî ve Selçuklu ittifakı kuramadı. Pervan'daki askerî başarı siyaseten kalıcılaştırılmadı (Yakubi, 1422h., s. 118, 119; Yıldırım, 2019, s. 549; Yule, 1916, IV, s. 257; Zhang Qian, 2009, XXVIII, s. 60; Калашников, 2020; Тимохин, 2013, s. 43; 杜佑, CXCII, s. 43; 玄奘, 1985, s. 96, 129, 135, 136, 954).

Sonuç bölümünü kaynakça göstererek yazınız.

1 yanıt

Pervan zaferi tesadüf değildir. Celeleddin, henüz tüketilmemiş tarım-hayvancılık kaynaklarına sahip, daha önce tanıdığı Pervan-Gazne-Kabil üçgenini seçmiştir; kaynaklarda zahire sıkıntısına dair kayıt yoktur. Savaş baskın değil meydan savaşıdır; her iki taraf da bildiği taktikleri uygulamıştır. Yaklaşık denk güçte (kaynakların ortak 30.000'lik Moğol tümeni; Harezmşah tarafında 30.000 ile 90.000 arası rakamlar) heterojen, morali sarsılmış bir orduyu Celeleddin kısa sürede koordine edebilmiştir. Gurluların eski düşman olmalarına rağmen katılması yalnızca savaş psikolojisiyle açıklanamaz; 1215 Gazne tecrübesinin bıraktığı iz de rol oynamıştır (Ahmedi, 1383h.ş., XIII, s. 605-607; Aştıyani, 1388h.ş., s. 24, 33; Atwood, 2004, s. 99, 139, 249, 349, 350, 351, 352; Bakır ve Altungök, 2011, s. 399; Barthold, 1987, V, s. 264).

Moğol yenilgisinin asıl nedeni sayı azlığı değil çevresel koşullar ve konum hatasıdır: çukur-dere dolu ova atlı manevrayı bozmuş, kukla taktiği ancak ilk günkü kayıpları örtmek için kullanılmıştır. Barthold'a göre bu, Moğolların Batı Seferi'ndeki en büyük yenilgidir. Aynı yapıdaki yaklaşık 30.000 kişilik bir Moğol ordusu yirmi iki yıl sonra Köseadağ'da Anadolu'yu kontrol altına alacaktır; dolayısıyla Pervan'daki rakip küçümsenemez. Savaş istilayı durdurmamıştır; fakat dönemin en güçlü savaş makinesinin yenilebileceğini göstermesi bakımından stratejik ve sembolik değeri yüksektir (Barthold, 1990, s. 393, 395, 429; Bosworth, 1997a, IV, s. 1061, 1064, 1067; Bosworth, 1997b, IV, s. 1066, 1067, 1068; Buell, 2003, s. 113;).

Kaynakçalarınızı yazınız.

1 yanıt

- Ahmedi, M. (1383h.ş.). Pervan. Dâ'iretû'l-Ma'ârif-i Bozorg-i İslâmi (C. 16, s. 605-607). Tahran, Merkez-i Dâ'iretû'l-Ma'ârif-i Bozorg-i İslâmi
- Alinge, C. (1967). Moğol Kanunları (C. Üçok, Çev.). Sevinç Matbaası
- Aştıyani, A. (1388h.ş.). Tarih-i Moğol. Moessese-yi İntişarat-ı Emir Kebir
- Atwood, C. P. (2004). Encyclopedia of Mongolia and the Mongol Empire. Facts On File
- Ayönü, Y. (2006). Bir Keşişin Anılarında Tatarlar ve Anadolu 1245-1248. Tarih İncelemeleri Dergisi, 21(2), s. 253
- Bakır, A. & Altungök, A. (2011). Klasik ve Çağdaş Kaynaklar Işığında Turan-İran Kavramı ve Tarihsel Coğrafyası. Tarih İncelemeleri Dergisi 28(2), s. 361-422
- Barthold, V. V. (1987). Hârizm. İçinde İslâm Ansiklopedisi (C. 5-1, s. 264). Milli Eğitim Basımevi
- Barthold, V. V. (1990). Moğol İstilasına Kadar Türkistan (H. D. Yıldız, Çev.). Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Bosworth, C. E. (1997a). Khwārazm. İçinde The Encyclopædia of Islam (C. 4, s. 1061-1065). E. J. Brill
- Bosworth, C. E. (1997b). Khwārazm-Shāhs. İçinde The Encyclopædia of Islam (C.4, s. 1065-1068). E. J. Brill
- Buell, P. D. (2003). Historical Dictionary of the Mongol World Empire. The Scarecrow Press
- Carpini, Friar Giovanni di Pilano. (1996). The Story of the Mongols: Whom We Call the Tartars (E. Hildenger, Çev.). Branden Publishing Company, Inc
- Cunningham, A. (1871). The Ancient Geography of India. Taylor And Co., Printers
- Cüveyni, Ata Melik. (1385h.ş.). Tarih-i Cihangûşa (M. Kazvini, Ed.). Donya-yi Ketab
- Cüzcani, Minhac-ı Sirac Osman b. Muhammed. (1363h.ş.). Tabakat-ı Nasırı (A. Habibi, Ed.). Donya-yi Ketab
- D'Ohsson. A. K. (2008). Moğol Tarihi (B. Apaydın, Çev.). Nesnel Yayınlar
- Dames, M. L. (1977). Fervân. İslâm Ansiklopedisi (C. 4, s. 575). İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı
- Dihhuda, A. E. (1998). Logatname-yi Dihhuda. Moessese-yi Logatname-yi Dihhuda
- Diyanet, A. E. & Mirensari A. (1398h.ş.). Harezmsâhiyan. İçinde Dâ'iretû'l-Ma'ârif-i Bozorg-i İslâmi. <https://www.cgie.org.ir/fa/article/245093/خوارزمشاهیان>
- Diyanet, A. E. (1390h.ş.). Cengiz Han. Dâ'iretû'l-Ma'ârif-i Bozorg-i İslâmi (C. 19, s. 391-396)
- Ersan, M. (2006). Türkiye Selçuklularında Devlet Erkânının Eğlence Hayatı. Tarih İncelemeleri Dergisi 21(1), s. 83
- Favereau, M. (2021). The Horde: How the Mongols Changed the World. Belknap Press of Harvard University Press
- Frye, R. N. (1983). Farwân. The Encyclopaedia of Islam (C. 2, s. 817). E. J. Brill
- Gerdizi, Ebu Said Abdulhay b. Dahhak b. Mahmud Gerdizi. (1363h.ş.). Tarih-i Gerdizi (A. Habibi, Ed.). Donya-yi Ketab
- Gökalp, C. (1973). Shih-Wei Kabileleri. Sevinç Matbaası
- Grousset, R. (1970). The Empire of The Steppes A History of Central Asia (N. Walford, Çev.). Rutgers University Press
- Gu, Ban. (2004). 汉书. İçinde 二十四史全譯 (C. 2, s. 1277). 漢語大詞典出版社
- Hamevi, Yakut b. Abdullah. (1995). Mucemû'l-Buldan. Dar Sadir
- Haykıran, K. R. (2015). İlhanlılar Zamanında Kültür ve Eğitim [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Hemedani, Reşidüddin Fazlullah. (1373h.ş.). Camiü't-Tevarih Tarih-i Mûbarek-i Gazani (M. Ruşen & M. Ruşeni, Eds.). Çaphane-yi Ketibe
- Hemedani, Reşidüddin Fazlullah. (1389h.ş.). Camiü't-Tevarih Tarih-i Selatin-i Harezmi (M. Ruşen, Ed.). Miras-ı Mektub

- Herodotus. (1859). Herodotus: A New And Literal Version From The Text Of Baehr, With A Geographical And General Index (H. Cary, Çev.). Harper & Brothers, Publishers
- Hien, Fah, & Yun, Sung. (1869). Travels of Fah-Hian and Sung-Yun, Buddhist Pilgrims, From China To India (400 A.D. and 518 A.D. (S. Beal, Çev.). Trübner
- Howorth, H. H. (1876). History of the Mongols from the 9th to the 19th Century. Longmans, Green, And Co
- Hududû'l-'Alem mine'l-Meşrik ile'l-Meğrib, (1423h.). (Y. el-Hadi, Ed.). Darü's-Sekafiye li'n-Neşr
- Hung, Shao, Da Ya Peng, Ting Xiu, (2012). Cengiz İmparatorluğu Hakkında İlk Tarih Kayıtları: Meng Ta pei lu ve Hei Ta shi lu. (A. Danuu, Çev.). Ötüken Neşriyat
- İbn Havkal, Muhammed b. Havkal. (1938). Sûretü'l-Arz. Dar Sadir
- İbnü'l-Esir. (2003). el-Kamil fi't-Tarih. Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye
- İstahri, İbrahim b. Muhammed. (1927). Mesâlik ve'l-Memâlik (A. S. Ebu Zeyd, Ed.). Dar Sadir
- Kafesoğlu, İ. (1984). Harezmsâhlar Devleti Tarihi. Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Kafesoğlu, İ. (1998). Türk Milli Kültürü. Ötüken Neşriyat
- Kalkır, N. & Başkan, S. (2019). Göktürk Kağanlarının Kültürden Uzaklaşma Eğilimi ve Sebepleri: Taspar Kağan ve İşbara Kağan, Tarih İncelemeleri Dergisi 34(2), s. 595-608
- Köprülü, M. F. (1987). Hârizmsâhlar. İçinde İslâm Ansiklopedisi (C. 5-2, s. 265). Milli Eğitim Basımevi
- Lamb, H. (1936). Genghis Khan Emperor of All Men. Thornton Butterworth, Ltd
- Lane, G. (2006). Daily Life in the Mongol Empire. Greenwood
- Li, (2009). İçinde 中国大百科全书 (C. 13, s. 574). 中国大百科全书出版社
- Makdisi, Şemsüddin Ebi Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebi Bekr el-Benna eş-Şami el-Makdisi. (1904). Ahsenû't-Tekasim fi Marifetü'l-Ekalim. E. J. Brill
- Markham, C. R. (1879). The Upper Basin of the Kabul River. Wiley 1(2, s. 110-121)
- Martin, D. (1943). The Mongol Army. The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, 1, (s. 46-85)
- May, T. (2007). The Mongol Art of War: Chinggis Khan and the Mongol Military System. Pen & Sword Military
- May, T. (2012). The Mongol Conquests in World History. Reaktion Books-Globalities
- May, T. (2018). The Mongol Empire. Edinburg University Press
- May, T. (Ed.). (2017). The Mongol Empire: A Historical Encyclopedia. Abc-Clio
- Mdbg. (t. y.). 国. İçinde mdbg.net dictionary. Bakıldı Aralık 28, 2022, <https://www.mdbg.net/chinese/dictionary?page=worddict&wdrst=0&wdqb=%E5%9B%BD>
- Mengguma. (2009). İçinde 中国大百科全书 (C. 15, s. 553). 中国大百科全书出版社
- Mongol language. (1998). İçinde Encyclopædia Britannica (C. 8, s. 255). Encyclopædia Britannica, Inc
- Mongol. (1998). İçinde Encyclopædia Britannica (C. 24, s. 338). Encyclopædia Britannica, Inc
- Morgan, D. (2007). The Mongols. Blackwell Publishing
- Nesevi, Muhammed b. Ahmed. (1324h.ş.). Siret-i Celaledin (M. A. Nasih, Çev.). Saadi
- Nia, A. A. (1398h.ş.). Celaledin Harezmsâh. İçinde Dâ'iretû'l-Ma'ârif-i Bozorg-i İslâmi. <https://www.cgie.org.ir/fa/article/223372/الدين-خوارزمشاه%E2%80%8Cجلال>
- Özaydın, A. (1997). Hârizm. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (C. 16, s. 217-220). Türkiye Diyanet Vakfı
- Peers, C. (2017). Genghis Khan and the Mongol War Machine. Pen and Sword Military
- Pizişk, M. (1398h.ş.). Harezmsâh. İçinde Dâ'iretû'l-Ma'ârif-i Bozorg-i İslâmi. <https://www.cgie.org.ir/fa/article/245089/خوارزم>
- Pliny. (1961). Natural History (E. H. Warmington, Ed.; 6). William Heinemann Ltd, Harvard University Press
- Polo, Marco. (1931). The Travels Of Marco Polo (A. Ricci, Çev.). Asian Educational Services
- Ptolemy, Cladius. (1932). The Geography (E. L. Stevenson, Ed.). Dover Publications, Inc
- Qidan, (2009). İçinde 中国大百科全书 (C. 17, s. 547). 中国大百科全书出版社
- Qixiang, T. (Ed.). (1982). 中国历史地图集, 秦-西汉-东汉时期 (C. 2, s. 14). 中国地图出版社

- Rapoport, Y. A. (2012). Chorasmia. İçinde Encyclopædia Iranica. <https://iranicaonline.org/articles/chorasmia-i>
- Ravendi, Muhammed b. Ali. (1384h.ş.). Rahatû's-Sudur ve Ayetû's-Surur (M. İkbâl, Ed.). Ketabhane-yi Milli-yi İran
- Rıza, İ. (1373h.ş.). Otrar. Dâ'iretû'l-Ma'ârif-i Bozorg-i İslâmi (C. 6, s. 551-552)
- Rubruck, William. (1990). The Mission of Friar William of Rubruck: His Journey to the Court of the Great Khan Möngke, 1253-1255 (P. Jackson, Çev. & D. Morgan, Ed.). The Hakluyt Society
- Shou, Wei. (2004). 魏书. İçinde 二十四史全譯 (C. 4, s. 1889, 1933). 漢語大詞典出版社
- Strabo. (1917). The Geography of Strabo (T. E. Page, E. Capps & W. H. D. Rouse, Eds.; 7). William Heinemann Ltd, Harvard University Press
- Sukumar, S. M. A. (1941). Old Persian Inscriptions Of The Achaemenian Emperors. University of Calcutta
- Sverdrup, C. F. (2016). The Mongol Conquests The Military Operations Of Genghis Khan And Sübe'tei. Helion & Company Limited
- Şenol, F. (2017). Geç Ortaçağ Güney Kafkasya (Azerbaycan-Gürcistan-Ahıska) Tarihi Coğrafyası (11. YY. Başlarından 15. YY. İkinci Yarısına Kadar) [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Taneri, A. (1993). Harezmşahlar. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- Taneri, A. (1997). Hârizmşahlar. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (C. 16, s. 228-231). Türkiye Diyanet Vakfı
- The Secret History of the Mongols, (2015). (I. Rachewiltz, Çev. & Ed.). The Australian National University
- Tissot, F. (2006). Catalogue of the National Museum of Afghanistan, 1931-1985. Unesco
- Togan, Z. V. (1987). Hârizm. İslâm Ansiklopedisi (C. 5, 1, s. 241, 250). Milli Eğitim Basımevi
- Turan, O. (1941). Çingiz Adı Hakkında. Belleten 5(19), s. 267-276
- Xiu, Ouyang. (2004). 新唐书. İçinde 二十四史全譯 (C. 8, s. 4726). 漢語大詞典出版社
- Xu, Liu. (2004). 旧唐书. İçinde 二十四史全譯 (C. 6, s. 4610). 漢語大詞典出版社
- Xuan Zang, (2009). İçinde 中国大百科全书 (C. 27, s. 375). 中国大百科全书出版社
- Yakubi, Ahmed b. Ebi Yakub İshâk b. Cafer b. Vehb b. Vâzih. (1422h.). el-Buldan (M. E. Dinnevi, Ed.). Darü'l-Kütübü'l-İlmiyye
- Yıldırım, K. (2019). Moğolistan'da Hunlara Dâir Temel Tarih Görüşleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme (F. Turan & Ö. Tabaklar, Eds.). İçinde Doğumunun 120. Yılında Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu Hâtıra Kitabı. Şenyıldız Matbaacılık
- Yule, H. (Ed.). (1916). Cathay and the Way Thither: Being a Collection of Medieval Notices of China. Munshiram Manoharlal Publishers Pvt. Ltd
- Zhang Qian, (2009). İçinde 中国大百科全书 29(s. 60). 中国大百科全书出版社
- Калашников, В. В. (2020). Монгольская Лóшади. İçinde Большая российская энциклопедия. <https://bigenc.ru/agriculture/text/3351038#>
- Тимохин, Д. М. (2013). Хорезмийская армия Джалал ад-дина Манкбурны в период монгольского вторжения в Центральную Азию. Золотоордынское обозрение 2(s. 42-59)
- 杜佑. 通典 192(s. 43)
- 玄奘. (1985). 大唐西域记校注 (季羨林, Ed.). 中華书局

Bu içerik Google tarafından oluşturulmamış veya onaylanmamıştır. - [İletişim formu sahibi](#) - [Hizmet Şartları](#) - [Gizlilik Politikası](#)

Bu form şüpheli mi görünüyor? [Rapor](#)

Google Formlar

